

Воскобойнікова Ю. В.

кандидат мистецтвознавства,
ст. викладач кафедри хороведення
і хорового диригування,
Харківська державна академія культури

**ВИКОРИСТАННЯ ГРУПОВИХ
ТРЕНІНГІВ У ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ ДИРИГЕНТІВ**

Анотація. Запропоновано та обгрунтовано використання групових тренінгів для формування та закріплення у студентів диригентсько-хорової спеціалізації особистих та професійних навичок (спілкування з колективом, професійна впевненість, інтерпретація та техніка диригування).

Ключові слова: тренінг, професійна впевненість, мануальна техніка.

Аннотация. Воскобойникова Ю.В. Использование групповых тренингов в подготовке будущих дирижеров. Предложено и обосновано использование групповых тренингов для формирования и закрепления у студентов дирижёрско-хоровой специальности личностных и профессиональных навыков (общение с коллективом, профессиональная уверенность, интерпретация и техника дирижирования).

Ключевые слова: тренинг, профессиональная уверенность, мануальная техника.

Annotation. Voskoboynikova Yu. V. The use of the group training is in preparation of future conductors. The use of group trainings for the formation and retention personal and professional skills (communication with staff, professional confidence, interpretation and conducting technique) for the choir-conducting specialization's students are proposed and justified.

Keywords: training, professional assurance, manual technique.

Постановка проблеми. Сучасні вимоги до кваліфікації диригентів висувають досить високі стандарти теоретичної підготовки студентів диригентського-хорових факультетів. Проте теорія диригування як самостійна дисципліна в Україні майже не викладається. Існуючі теоретичні курси досить повно охоплюють коло інших питань: історію хорової музики, хорову літературу, хорознавство, методику роботи з хором тощо. Що стосується власне техніки диригування, то вона залишається для індивідуальної роботи в класі диригування та для самостійної роботи студентів (у вигляді конспектування теоретичних робіт). Така ситуація є звичною в українській вузівській системі (та й не лише в українській), але не є надто ефективною. **Мета** цієї статті – обгрунтування доцільності та ефективності введення у навчальний план групової лекційно-практичної дисципліни «Основи диригентської майстерності», а також надання рекомендацій щодо методики її викладання. **Наукова новизна** має практичну спрямованість і полягає у першій спробі застосувати методи групових психотренінгів у викладанні диригування.

Запровадження у навчальний план навчального курсу «Основи диригентської майстерності» обумовлене кількома причинами:

- необхідністю введення студентів у сутність диригентської професії (особливо, студентів, які не мають училищної підготовки з даної спеціальності);
- недостатнім теоретичним забезпеченням базових навичок диригента;
- доцільністю оптимізації організації часу у процесі індивідуальних занять шляхом надання студентам теоретичних знань з техніки диригування під час групових занять замість індивідуальної витрати часу з кожним окремо.

Результати дослідження. Процес оволодіння професією хорового диригента складається з кількох важливих етапів: теоретичного осмислення технічних, психологічних, організаційно-комунікативних та творчо-педагогічних основ диригентської майстерності, практики хорового співу, засвоєння необхідних знань з супровідних музичних дисциплін (історії та теорії музики, сольфеджіо, гармонії, аналізу музичних форм тощо), навчання власно диригентській техніці. Серед цих етапів процес теоретичного осмислення основних положень щодо диригентської діяльності посідає одне з найважливіших місць, оскільки майже усі інші навички базуються на певному теоретичному підґрунті, відсутність якого відразу відбивається на якості підготовки фахівця.

Отже, предметом вивчення у курсі «Основ диригентської майстерності» виступають теоретичні засади диригентської майстерності та базові практичні навички диригування.

Мета даного курсу – введення у професію, формування у студентів теоретичної бази для подальшого оволодіння навичками хорового диригування.

Завдання курсу:

- формування у студентів глибокого розуміння спрямованості, характеру та специфіки диригентської діяльності;
- вивчення історії розвитку диригентського мистецтва;
- теоретичне засвоєння основних принципів диригентської постановки, пантоміміки, мануальної техніки;

Надійшла до редакції 17.10.2011

- вивчення спеціальної термінології;
- засвоєння послідовності та змісту етапів аналізу партитури;
- формування навичок самостійної роботи щодо вдосконалення диригентської техніки;
- знайомство з психолого-педагогічними засадами диригентської діяльності;
- оволодіння методиками роботи з науковим матеріалом (статтями, монографіями, учбовими посібниками та ін.);
- знайомство з основними комунікативними техніками роботи з хоровим колективом;
- підвищення психологічної готовності студентів до навчання диригентському мистецтву;
- загальне розширення диригентської ерудиції.

Спеціальним завданням курсу є максимально можливе на даному етапі нівелювання різниці у рівні попередньої теоретичної профпідготовки студентів, що вступили до академії після закінчення музичного училища, училища культури за фахом «хорове диригування», та тих, хто закінчив училища за іншими спеціальностями, або не отримав середньо-спеціальної музичної освіти. Згідно цьому завданню уявляється можливим на певному етапі вивчення курсу приділити більше уваги студентам з нижчим рівнем попередньої освіти, а більш підготовленим запропонувати використати лекційний час для самостійної роботи. З педагогічної точки зору такий підхід є раціональним, оскільки дозволить компенсувати недоліки у пізнаннях менш досвідчених студентів, не «завантажуючи» більш підготовлених зайвим повторенням вже добре відомого матеріалу.

Головною особливістю курсу ОДМ («Основ диригентської майстерності») є його конспективність, адже під час лекцій та практичних занять студенти мають отримати загальну базу інформації щодо структури та специфіки диригентської діяльності, відпрацювати основні навички самостійної роботи, засвоїти загальні положення щодо мануальної техніки, методик роботи та ін., які у подальшому будуть більш докладно та глибоко викладатися у курсах інших профільюючих дисциплін (хорознавства, історії та теорії хорового виконавства, хорової літератури та ін.), а також під час індивідуальних занять з диригування.

Робота зі студентами у курсі «Основи диригентської майстерності» повинна проводитися у декількох напрямках:

- формування спрямованості особистості;
- відпрацювання евристичного підходу до диригентської діяльності;
- розвиток музичних здібностей та засвоєння професійних навичок;
- формування комунікативних властивостей особистості;
- підвищення загальної естетичної культури студентів.

Форми роботи, які можуть бути застосовані у межах курсу: лекції; диспути; мануальні тренування; психологічні тренінги; аналіз аудіо- та відеоматеріалів з записами хорових творів у виконанні різних диригентів та колективів; відвідування та подальше обговорення концертів хорової та симфонічної музики, репетицій, конкурсів з акцентом на специфіці та методах роботи того чи іншого диригента.

Оскільки предметом вивчення курсу ОДМ є диригентська майстерність та її складові, він у цьому плані змикається з такими спеціальними дисциплінами

як диригування, історія та теорія хорового виконавства, хорознавство, методика роботи з хором, аналіз музичних творів, а також, певною мірою, теорія музики, сольфеджіо та гармонія. Таким чином, перед викладачем постає завдання, з одного боку, викласти необхідний для засвоєння основ диригентської майстерності матеріал, з іншої – не надто заглибитися у тематику споріднених дисциплін. Такий підхід дозволить довести до відома студентів базову спеціальну інформацію, одночасно уникаючи повторів матеріалу в інших курсах. Крім того, стисле надання інформації та її подальше докладне та глибоке розкриття у більш конкретних аспектах відповідає дидактичним принципам повторення та поступового ускладнення, що сприяє інтенсифікації засвоєння знань.

Міждисциплінарні зв'язки спеціальних предметів та дисциплін загальноосвітнього комплексу базуються на хронологічних паралелях, що виникають у вивченні філософії, історії світового мистецтва, історії музики, естетики та літератури. Такі паралелі необхідно підкреслювати, оскільки комплексне уявлення студента про ту чи іншу історичну епоху значно розширює його розуміння музичних стилів, жанрів, а також рушійних сил їх розвитку та трансформації.

Між деякими предметами також виникає зв'язок за принципом єдності методів вивчення: це можуть бути аналіз і синтез, зіставлення і порівняння, спостереження, відпрацювання практичних навичок та ін.

Особливу увагу необхідно приділити зв'язку курсу ОДМ з індивідуальними заняттями з диригування. Для більш цільної взаємодії пропонується використовувати на лекціях для аналізу твори, які студенти вивчають в класі диригування, відпрацьовувати на їх прикладі практичні навички мануальної техніки, пластики та пантоміміки.

Для підтримання зв'язку теоретичного курсу ОДМ з практикою необхідно у позалекційний час відвідувати зі студентами концерти, фестивалі, репетиції за участю хорових або симфонічних диригентів, приділяючи певний час на лекції їх обговоренню. У процесі аналізу дій тих чи інших виконавців у студентів поступово формуються критерії оцінки рівня професійного виконання, які відіграють важливу роль у вихованні майбутнього диригента.

Очікуваний результат засвоєння дисципліни:

- інтенсифікація процесу введення у спеціальність студентів 1 курсу,
- мінімізація відмін у рівні професійної диригентської підготовки студентів з різною попередньою освітою,
- оптимізація роботи в класі диригування за рахунок засвоєння теоретичних положень техніки диригування у курсі ОДМ,
- підвищення ефективності самостійної роботи студентів шляхом надання їм навичок наукового пошуку, роботи з літературою та евристичних методів.

Основи диригентської майстерності – курс, який не може бути прирівняним до інших теоретичних курсів хорового циклу ані за порядком засвоєння матеріалу, ані за характером контакту між студентами та викладачем, ані за основними методиками. Така ситуація, перш за все, пов'язана з тим, що у диригентській майстерності немає однозначних і безперечних рекомендацій щодо виконання певних професійних дій. Якщо історія хорового виконавства, або хорознавство базуються на фак-

тичному матеріалі, то методика навчання диригуванню – переважно на суб'єктивному досвіді музикантів та невеликій кількості фізіологічно та психологічно обґрунтованих матеріалів. Таким чином, засвоєння основ диригентської майстерності певною мірою лишається процесом, який постійно розвивається, збагачується, трансформується у зв'язку з умовами сучасного виконавства, музикознавства, композиторської творчості та інших чинників. Крім того, форми викладання цього курсу мають поєднувати у собі якості лекційних та індивідуально-практичних занять, оскільки сама дисципліна ОДМ має стати проміжною ланкою між диригентсько-виконавською теорією та індивідуальною роботою в класі диригування.

У таких умовах оптимальною формою проведення лекцій уявляється форма «колективної розмови», яка більше притаманна різного роду тренінговим технологіям, ніж учбовому процесу. Вона дозволяє контролювати логіку та специфіку мислення кожного студента, аналізувати в процесі обговорення різні точки зору, відповідати на запитання по мірі їх виникнення. На першій погляд, така методика, підвищуючи демократичність форми проведення занять, знижує рівень дисципліни в учбовій групі під час лекцій. Але практика показує, що це не так, якщо грамотно організувати розташування студентів в класі. Якщо вони, як на звичайних лекціях, сидять за столами, така форма роботи не дає ефективних результатів. Студенти відволікаються, подають недоречні репліки та ін. Але якщо розташувати їх на стільцях, згрупованих у коло, ситуація різко змінюється:

- таке положення у просторі (сидіння навпроти) сприяє підвищенню уваги одного студента до інших, сприяє творчому діалогу;
- запропоноване розташування дозволяє викладачеві контролювати ситуацію, оскільки всі учасники знаходяться у полі зору;
- простір усередині кола ефективно використовується під час практичних занять: таке розташування автоматично спрямовує увагу до центру кола й усім студентам добре видно, що відбувається;
- під час занять студенти можуть тренуватися у показі елементів диригування «по колу», що буде добре видно усім учасникам процесу, а потім аналізувати свої дії та дії колег.

Подібне розташування студентів рекомендується для усіх занять, окрім тих, що передбачають значний обсяг інформації для конспектування (лекції історичного характеру, викладення плану аналізу хорових творів тощо).

Варто зазначити, що у процесі вивчення курсу ОДМ велику роль відіграє не лише показ окремих прикладів на інструменті (у розділах, присвячених аналізу партитури), але й такі додаткові навчальні матеріали, як аудіо- та відеозаписи. Вони допомагають студентам сформуванню власне ідеального уявлення про якісне високохудожнє виконання, навчитися слухати хорову вертикаль, відрізнити виконавські манери, оцінювати ту чи іншу інтерпретацію. З позицій диригентської майстерності важливо використання саме відеоматеріалів, які є незамінними у засвоєнні студентами цього теоретичного курсу. Не менш важливим фактором для якісного проведення лекцій є наявність дошки або планшета для відображення

у процесі розповіді диригентських схем та інших графічних матеріалів.

При викладанні курсу ОДМ пропонується використовувати у якості базового евристичний підхід. Евристичний підхід уявляє з себе такий спосіб викладення матеріалу, коли він не просто подається у вигляді розповіді, а нібито «винаходиться» у процесі колективного дослідження тієї чи іншої проблеми. Метод реалізується шляхом послідовної постановки запитань до аудиторії, збору відповідей та їх подальшому аналізу і перевірці, після якої «викристалізовується» вірна версія. Знайдена таким чином відповідь (рішення) запам'ятовується набагато краще, ніж послідовно викладена низка закономірностей. Такий підхід тим більше є доречним стосовно вивчення основ диригентської майстерності, оскільки ця мистецька діяльність саме і базується на таких властивостях особистості, як креативність та спроможність знайти рішення творчої проблеми евристичним методом. Ще один резон використовувати у якості базової саме цю методику – це необхідність розвитку у першокурсників навичок аналітичного та синтезуючого мислення, яке дозволяє вже не тільки сприймати та систематизувати інформацію, а різнобічно маніпулювати нею, її структурою, логікою, внутрішніми й зовнішніми зв'язками.

Однією з важливих складових процесу вивчення основ диригентської майстерності є постійне використання теоретичних знань, отриманих у цьому курсі, на практиці: під час самостійного диригування вдома (принципи мануальної техніки), аналізу партитур, перегляду концертів (аналіз диригентської техніки), прослуховуванні творів (аналіз інтерпретації), роботі на хорі (типи поведінки присутніх) та ін. Постійне практичне використання знань – справа і відповідальність самих студентів, оскільки цей процес не підлягає контролю викладача.

Ще один принциповий момент – самостійне виконання домашніх завдань (складення короткої біографії диригента, аналіз творів, придумування вправ). Іноді на перших порах студентам важко справитися, наприклад, з аналізом твору. Тут важливим є не те, щоб він приніс на урок повний аналіз, а факт самостійного (якщо навіть неповного) виконання завдання. Проте якщо хтось із студентів бажає виконувати завдання у парі, або невеликій групі, цьому не варто перешкоджати. Така робота часто буває дуже продуктивною, адже певні судження студентів можуть розходитися, в результаті чого виникають творчі спори, під час яких народжується вірне рішення.

Готуючи студентів до диригентської діяльності, ВУЗ певною мірою приділяє увагу їх вихованню як майбутніх викладачів. Саме тому на практичних заняттях з засвоєння основ диригентської техніки пропонується використовувати метод взаємного контролю. Після відповідних пояснень викладача та постановки завдання студенти діляться на пари та працюють по черзі, контролюючи один одного. Цей метод дозволяє студентам, по-перше, побачити та проаналізувати помилки свого партнера, по-друге, запобігти аналогічних помилок у власному виконанні, по-третє, спробувати знайти методи виправлення побачених недоліків. Таким чином у першокурсників розвиваються навички професійної уваги, контролю та самоконтролю, формуються початкові навички педагогічного мислення. Крім того, такі попарні тренування (бажано, щоб кож-

ного разу пари склалися різними людьми) стимулюють здорову конкуренцію серед студентів, яка сприяє підвищенню рівня оволодіння різноманітними навичками диригентського комплексу.

Отже, основні навчальні методики та форми роботи у викладанні курсу основ диригентської майстерності потребують максимального залучення студентів у процес розкриття теми, активної стимуляції їх самостійного мислення, постійного зв'язку теоретичних положень з відпрацюванням практичних навичок диригування, що у свою чергу вимагає від студентів та викладача певної відкритості, колективної цілеспрямованості та професійної коректності щодо помилкових дій студентів, особливо на початковому етапі засвоєння матеріалів курсу.

Особливою формою роботи у курсі ОДМ є тренінги. Тренінгові технології допомагають студентам засвоювати певні навички та розвивати здібності, навіть не усвідомлюючи цього. Крім того, важливий емоційно-інтелектуальний ефект дає пояснення змісту дій, що виконувалися під час тренінгу, після їх виконання, коли студенти теоретично усвідомлюють механізми, дію яких тільки що спостерігали на практиці. Оскільки тренінг – форма роботи, не популярна у системі викладання диригування (на відміну, наприклад, від режисури або акторської майстерності), варто розглянути методику їх проведення більш докладно.

У курсі ОДМ заплановано 4 тренінги: «Розвиток оперативності мислення та психологічної стійкості до ліміту часу», «Інтерпретування змісту», «Формування професійної впевненості», «Розвиток володіння аудиторією та відчуття колективної атмосфери».

Тренінг «Розвиток оперативності мислення та психологічної стійкості до ліміту часу».

Тренінг спрямований на моделювання в інших умовах ситуації, у яку потрапляє молодий диригент на початковому етапі роботи з хором. Цю ситуацію характеризує: незвичне відчуття спрямованості на дії диригента уваги багатьох людей; ліміт часу; небажаність (неприпустимість) помилки.

Усі ці фактори складають негатив, який невротизує диригента у перший період роботи з хором. Якщо стосунки з колективом складаються добре, ця ситуація поступово нівелюється. У протилежному випадку вона може привести до виникнення у молодого фахівця боязні хору та, як наслідок, штучної професійної непридатності. Моделювання у процесі тренінгу подібної ситуації дозволяє студентам адаптуватися до неї та сформулювати правильне ставлення до несприятливих чинників.

Зміст. Студентам, які сидять у колі, пропонують пару хвилин подумати про особистісні та професійні якості людини, необхідні для диригентської діяльності. Згодом викладач за своїм вибором кидає комусь із студентів невеликий м'яч. Завдання студента – зловити його, та протягом 10 секунд назвати властивість, яку він вважає необхідною для майбутнього диригента, після чого кинути м'яч будь-кому в колі, і так далі. Якщо хтось не укладається у відведений на відповідь час – виконує умови штрафу (наприклад, має назвати хоролий твір для заданого складу виконавців – жіночого, мішаного, тощо).

У такий простий спосіб моделюється типова диригентська ситуація: при наявності пластично-координативного завдання (спіймати м'яч), привертанні

до себе уваги усіх присутніх (всі слідкують, кому на цей раз кинуть м'яч), студент має швидко орієнтуватися у тому, що відбувається, оскільки навіть продумана заздалегідь відповідь у будь-який момент може стати неактуальною, якщо хтось дасть аналогічну (за умовами тренінгу повторюватися не можна).

Як показує практика, перші кілька хвилин студентам важко координувати пластичні дії з процесом мислення. Приблизно на третій хвилині цей процес усталюється, але з'являється нова проблема: відповіді, що «лежали на поверхні» вже дані, а для більш глибоких потрібен час. Звичайно приблизно на п'ятій хвилині відповіді зникають.

Показовий момент вправ: як тільки виконання вправи припиняється і м'яч опиняється в руках викладача, студенти пригадують та називають ще приблизно стільки ж якостей, скільки назвали під час вправи. На цей факт необхідно звернути увагу студентів, щоб вони на власному прикладі усвідомили дію негативних факторів. На думку психологів, усвідомлена психологічна проблема стає набагато безпечнішою, ніж неусвідомлена.

Після цього можна повторити вправу вже з будь-яким іншим завданням (називати хорових композиторів, прізвища видатних диригентів та ін.). Зазвичай друге виконання цього тренінгу вдається вже набагато краще. Скучність та невпевненість замінюються відчуттям здорової конкуренції, яке по суті є конструктивним і сприяє підвищенню професійної зацікавленості.

Тренінг «Інтерпретування змісту».

Завданням цього тренінгу є наочне демонстрування студентам можливості багатьох інтерпретацій однієї події та тренування у таких інтерпретаціях. Вправа дозволяє зрозуміти, як працює механізм інтерпретації, коли один і той самий фактичний матеріал трансформується у різні форми завдяки різному ставленню до нього або можливості розгляду його з різних позицій.

Зміст. Студенти діляться на дві рівні групи. Одна розташовується на стільцях по колу спинами до центра. Учасники другої групи сідають напроти кожного з учасників першої, утворюючи зовнішнє коло, обличчям до центру. Студентам з другої групи пропонується пригадати якийсь неприємний випадок зі свого життя та розповісти його тому, хто сидить навпроти. На виконання завдання дається 2 хвилини. По закінченні розповіді, всі учасники другої групи зміщуються на одне місце вправо. Тепер напроти кожного – інша людина. Завдання – розповісти ту ж саму історію як найстрашніший випадок, справжню трагедію усього життя. По закінченні – таке ж саме зміщення вправо. Тепер знов треба розповісти цю історію вже третій людині, але так, нібито то був самий кумедний випадок, який тільки можна уявити. І після чергового зміщення – розповісти ту ж саму історію як моралізаторську новелу з глибоким повчальним висновком. Після виконання одного кола необхідно поділитися враженнями та обговорити їх.

Як правило, чотири контрастні інтерпретації якогось факту вдаються людині досить легко. Представники «оповідачів» швидко адаптуються до завдання та починають використовувати наявні акторські дані для того, щоб додати розповіді комічності, або драматизму. Цікаві враження звичайно виносять з цієї вправи представники «слухачів», які вислуховують чотири

різножанрові історії з різним змістом. Вони мають розсудити, наскільки переконливою були інтерпретації «оповідачів».

Подібне практичне знайомство з інтерпретуванням допомагає студентам зрозуміти можливості інтерпретації та її приблизні межі (за якими вона стала непереконливою). Крім того, сам процес інтерпретування примушує майбутніх диригентів замислитися, за рахунок чого саме надати історії той чи інший характер. Це навчає студентів уважно ставитися до засобів емоційної виразності.

Головна умова виконання тренінгу полягає у тому, що учасники не знають заздалегідь про всі завдання. Вони ставляться поступово, чим досягається ефект несподіваності, який активізує учасників (оскільки час обмежений). Такий тренінг не може проводитися на перших етапах вивчення курсу ОДМ, оскільки для нього необхідним є досить високий рівень відкритості між студентами в групі, якого просто не може бути на самому початку сумісного навчання.

Тренінг «Формування професійної впевненості».

Поняття професійної впевненості містить у собі не лише комплекс спеціальних навичок, які дозволяють диригенту почуватися комфортно під час спілкування з колективом, воно навіть більше пов'язане з особистісними властивостями та самовідчуттям молодого фахівця.

Для того, щоб розібратися у причинах впевненої, невпевненої та агресивної поведінки, а також визначити їх ознаки, студентам пропонується наступне завдання. Кілька добровольців виходять за двері. Аудиторія вирішує, про які поняття вони зараз мають розповісти. Наприклад, це «балет», «театр», «музика», «друг», будь-що відоме. Для виконання завдання надається 3 хвилини. Тобто за цей час людина має розповісти все, що знає, про це поняття, стоячи напроти глядачів. Аудиторії пропонується відмітити для себе самого впевненого та самого невпевненого учасника, звернути увагу на побудову слів у реченні та пози оповідачів. (Ідеальний варіант проведення тренінгу передбачає зйомку виступів на камеру з майбутнім переглядом матеріалів під час аналізу).

На прикладі оповідачів визначаються та аналізуються такі ознаки типів поведінки:

1) впевнена поведінка:

вільна відкрита поза, спокійний вираз обличчя, гумор, зоровий контакт з аудиторією, відповідність міміки змісту мови, використання займенника «я»;

2) невпевнена поведінка:

скута, закрита поза, метушливі рухи (маніпуляції з предметами, ін.), уривчаста мова, паузи, назалізації («м-м-м», «е-е-е»), відсутність ініціативи, зорового контакту з аудиторією, виправдання своїх дій;

3) агресивна поведінка:

поза переваги, обвинувачення, сарказм, іронія, роздратований тон розмови, генералізація («зазвичай», «ніколи» та ін.), демонстрація сили, погрози.

Аудиторія може вести себе вільно (ставити питання, коментувати), тому що це лише яскравіше виявить основи поведінки оповідача. По закінченні виступів викладач має звернути увагу студентів на вищезазначені ознаки різних типів поведінки.

Такі тренінгові вправи вчать майбутніх диригентів аналізувати свою поведінку та поведінку інших, виз-

начати свої завдання у кожному випадку спілкування, управляти емоційним станом співрозмовника. Цей тренінг допомагає студентам самостійно формувати впевнену поведінку за рахунок відпрацювання певних навичок (встановлення зорового контакту, стиль мовлення, використання пластики) та позбавлення елементів невпевненої поведінки. Це дуже важливо, оскільки відчуття впевненості, невпевненості та агресивності швидко відчуються аудиторією і можуть відігравати визначну роль при формуванні професійних стосунків з колективом.

Тренінг «Розвиток відчуття колективної атмосфери».

Навички, які відпрацьовуються у процесі цього тренінгу є необхідними для майбутнього диригента. Вміння відчувати атмосферу в колективі завжди допомагає більш ефективно керувати ним навіть у дуже складних умовах. До того ж, якщо диригент добре відчуває свій колектив на психологічному рівні, то, звичайно, і колектив краще відчуває диригента.

Завдання цього тренінгу на перший погляд здаються нездійсненними, але це не так, хоча певні труднощі виникають майже у всіх учасників подібних вправ. Умови досить нескладні – один доброволець виходить за двері, решта учасників придумують для нього просте завдання: наприклад, зайти у клас та сісти на конкретний стілець або підійти до когось з присутніх. Доброволець повертається і лише по реакції (не навмисній!) аудиторії має здогадатись, яке завдання йому завдали. Будь-які підказки – жести, слова, навмисні мімічні рухи – заборонені. У таких умовах, перед ведучим лишається тільки одна перспектива: починати щось робити (ходити, сідати, перекладати речі тощо) і судячи з напруження аудиторії, робити висновки та перенаправляти свої дії. Звичайно, не усім вдається з першого разу вхопити зміни у настрої аудиторії, але ця властивість людини досить швидко активізується і деякі учасники таких тренінгів вже за певний час стають спроможними виконувати складні низки дій. Розвиток такої своєрідної чутливості робить майбутнього диригента спроможним швидко реагувати на зміни настрою у колективі, відчувати його втомленість або піднесення та багато інших важливих нюансів стану хору.

Таким чином, використання тренінгових методик є одним з цікавих та ефективних напрямів у розвитку методики викладання диригування, оскільки підвищує зацікавленість студентів, започатковує та розвиває їх педагогічні навички, надають практику вербального спілкування, допомагають вільно володіти своїм тілом, і все це при невеликих витратах часу. Тренінги дозволяють більш якісно відпрацьовувати необхідні професійні навички, можуть використовуватись для засвоєння багатьох тем на розсуд викладача.

Список літератури:

1. Егоров А. А. Очерки по методике преподавания хоровых дисциплин / А. А. Егоров. – Л., 1958. – 186 с.
2. Медынь Я. Г. Методика преподавания дирижёрско-хоровых дисциплин / Я. Г. Медынь – М., 1978. – 135 с.
3. Цовьянова И. А. Ассоциативный подход в процессе обучения дирижированию: дис... канд. педагогических наук / И. Цовьянова – М., 2009. – 187 с.